

Profilowanie psychologiczne sprawców zabójstw

Autor tekstu: **Paweł Krukow**

„Profilowanie to dochodzenie do krótkiej, dynamicznej, charakterystyki zwięzłe ujmującej najważniejsze cechy nieznanego sprawcy i przejawy jego zachowań.”

- Pierwsza charakterystyka, którą można określić jako profil nieznanego sprawcy to portret zabójcy powszechnie znanego jako „Kuba Rozpruwacz” (1888), poza tym amerykańscy specjaliści na zamówienie Biura Służb Strategicznych USA sporządzili portret psychologiczny Adolfa Hitlera.

- Pierwsze profilowanie nieznanego przestępcy zamówione przez organy ścigania to sprawa „Szalonego Bombowca”, gdzie ekspertem profilującym był psychiatra dr James Brussel, wydał on następującą opinię:

„Szukajcie mocno zbudowanego mężczyzny w średnim wieku, katolika, cudzoziemca, mieszkającego z bratem lub siostrą, a gdy go znajdziecie, może nosić garnitur zapięty na guziki.”

- W 1978 roku Wydział Badań nad Zachowaniem FBI wprowadził Program Profilowania Psychologicznego, program ten okazał się bardzo efektywnym narzędziem zwłaszcza w typowaniu sprawców przestępstw na tle seksualnym.

- Przebieg profilowania (wg Roberta Resslera):

1. Ocena aktu przestępczego.
2. Szeroka, wyczerpująca ocena i analiza szczegółów miejsca zdarzenia.
3. Opis i wieloaspektowa analiza ofiary.
4. Ocena raportów policyjnych (zdjęcia, badania laboratoryjne).
5. Ocena protokołu sekcji zwłok i innych badań medyczno-sądowych.
6. Opracowanie profilu z najważniejszymi cechami charakteryzującymi sprawcę.
7. Sugestie dla prowadzących śledztwo.

KTO zrobił TO w TAKI sposób?

- Charakterystyka ofiary pod względem jej właściwości psychologicznych i analiza jej stanu po śmierci (m.in. obrażenia, stan w jakim pozostawiono zwłoki i gdzie je odnaleziono)

- Ustalenie motywu

- Charakterystyka sprawcy ze względu na motyw

- Ustalenie *modus operandi*

- Analiza miejsca, w którym dokonano zabójstwa (pozostawione ślady)

- Ustalenie kryterium doboru ofiar

- Charakterystyka sprawcy ze względu na stopień zorganizowania

Jak widać na powyższym diagramie, profilowanie jest czynnością, która posiada określoną strukturę proceduralną i nie jest umiejętnością czysto heurystyczną, która objęta jest jakąś tajemnicą, znaną tylko „wtajemniczonym” znawcom z FBI — jak to można zauważyć w większości filmów, z których najczęściej pochodzą wyobrażenia o profilowaniu nieznanego sprawcy zabójstwa (jak i innych przestępców). Na początku procesu konieczne jest zebranie wszystkich możliwych informacji jakie związane są z przestępstwem, można je wstępnie podzielić na: dane techniczno-medyczne — a więc te, które pochodzą od ekspertów kryminalistycznych i patologa sądowego, dane wiktymologiczne (kim była ofiara przed śmiercią, czym się zajmowała, jaki prowadziła tryb życia, dane demograficzne etc.) oraz informacje o miejscu przestępstwa (lub pozostawienia zwłok, gdyż, nie zawsze miejsce, w którym dokonano zabójstwa jest tym samym, w którym pozostawiono zwłoki) — te najlepiej zebrać samemu będąc na miejscu. Generalnie chodzi o to, że te informacje dostarczają profilującemu innych informacji, które są wynikiem wniosku dokonywanego na podstawie

specjalistycznej wiedzy, dzięki której możliwe jest skorelowanie danych śladów i faktów ze sposobem postępowania przestępcy. Wspomniana wiedza pozwala (przynajmniej z reguły) skojarzyć następujące fakty:

- Dane wiktymologiczne i medyczo-sądowe z **kryterium doboru ofiary** i po części z **modus operandi [1]**,
- Dane **wiktymologiczne z motywem** przestępstwa,
- Wszystkie powyższe wraz z **ogłędzinami miejsca z modus operandi**.

Skojarzenia takie są możliwe, dlatego że kryminalistyczno-psychologiczne koncepcje teoretyczne wskazują na to, iż:

- Wszyscy sprawcy zabójstw (i innych przestępstw) dają się podzielić na charakterystyczne podgrupy (np. ze względu na motyw),
- Sprawcy z określonych podgrup popełniają charakterystyczne przestępstwa,
- Dokładna charakterystyka przestępstwa umożliwia scharakteryzowanie sprawcy — a więc sporządzenie profilu.

Pośród zabójców można wyodrębnić około pięciu podgrup sprawców, które można wyodrębnić ze względu na motyw i są nimi zabójcy dokonujący przestępstwa z powodów:

1. emocjonalnych (tu najczęściej tzw. morderstw w afekcie),
2. seksualnych,
3. patologicznych (lub urojeniowych — akt jako wynik rozwiniętej psychozy),
4. ekonomiczno-rabunkowych,
5. z zemsty.

Każde z zabójstw, które zostały popełnione z danych powodów wygląda inaczej, ma inną strukturę dynamiczną, inne jest kryterium doboru ofiary i inny jest *modus operandi*.

Dla przykładu przedstawię najpierw charakterystyki osób, które stają się ofiarami zabójstw popełnionych z dwóch najbardziej charakterystycznych motywów: emocjonalnego i seksualnego.

CHARAKTERYSTYKA OFIARY ZABÓJSTWA NA TLE EMOCJONALNYM:

1. Ofiara pod względem cech psychofizycznych jest podobna do sprawcy.
2. Ciało znalezione na miejscu zabójstwa.
3. Obrażenia rozległe, na głowie, tułowi, brzuchu, plecach i rękach, przypadkowe.
4. Nie widać, aby zabójca realizował inne cele, poza samym zabójstwem.
5. Ofiara była w złej sytuacji społeczno-ekonomicznej.
6. Ofiara charakteryzowała się tendencją do inicjowania konfliktów, kłótni.
7. Nadużywała alkoholu, sama mogła być wcześniej karana.
8. Na ciele ofiary widać rany, które sugerują, że broniła się przed napastnikiem.
9. Ofiara nie była wiązana ani knebLOWANA.
10. Ofiara znała zabójcę, w 55% przypadków był to członek jej rodziny lub partner.

Jak widać, z powyższej charakterystyki można wysnuć wniosek dotyczący motywu popełnienia zabójstwa. Dla porównania przedstawię charakterystykę ofiary zabójcy działającego z pobudek seksualnych:

CHARAKTERYSTYKA OFIARY ZABÓJSTWA NA TLE SEKSUALNYM:

1. Obrażenia ciała mają swoisty charakter, np. cięcia w okolicach genitaliów.
2. Ofiary są dobierane, nieprzypadkowe, mogą mieć jakieś znaki szczególne.
3. Są to osoby albo wyjątkowo uległe, depresyjne, albo impulsywne, silne.
4. Mają wyraźnie zmniejszony zakres kontaktów społecznych.
5. Ofiara nie znała zabójcy.
6. Obrażenia powstają w wyniku tortur, znęcania się, są celowo zadawane.
7. Zwłoki są **przemieszczane i starannie ukrywane**.
8. W znacznej większości przypadków **zwłoki odnajdowane są częściowo rozebrane**.
9. Ofiara ginie najczęściej w wyniku **uduszenia**.
10. Ciało jest wyjątkowo z maltretowane, często wycinane są genitalia, które sprawca zabiera ze sobą.

Należy jeszcze nadmienić, że trzy spośród zaznaczonych czynników okazały się zdecydowanie najlepszym predyktorem służącym do zakwalifikowania przestępstwa jako zabójstwa na tle seksualnym.

Drugim podstawowym źródłem, na podstawie którego można wywnioskować poszczególne cechy zabójcy składające się na profil, jest charakterystyka *modus operandi*, która także opiera się na opisie stanu ofiary po śmierci, danych wiktymologicznych i oględzin miejsca. Dokładny opis *modus operandi* daje nam także przesłanki do wnioskowania o motywie.

CHARAKTERYSTYKA MODUS OPERANDI ZABÓJSTWA NA TLE EMOCJONALNYM:

1. Zabójstwo nie było planowane.
2. Zabójstwa dokonano przypadkowym narzędziem, które znajdowało się w domu ofiary.
3. Relacja w chwili zabójstwa ma charakter dynamiczny, zachowanie ofiary mogło wpłynąć na działanie sprawcy.
4. Zabójstwo jest wynikiem rozładowania silnych, negatywnych emocji.
5. Sprawca zadał wiele ran, które nie musiały służyć uśmierceniu ofiary, ale były rozładowaniem nagromadzonych emocji, ich „wybuchem”.
6. Sprawca w jednym miejscu zaatakował ofiarę, w tym samym miejscu ją zabił i w tym samym miejscu pozostawił zwłoki.
7. Sprawca znał ofiarę, pozostawał z nią w stanie konfliktu przed zabójstwem.
8. W przebiegu wydarzenia widać ślady wybuchu niekontrolowanej bezcelowej agresji, pozostawiono wiele śladów na miejscu zabójstwa.

I dla porównania charakterystyka *modus operandi* zabójstwa na tle seksualnym:

CHARAKTERYSTYKA MODUS OPERANDI ZABÓJSTWA NA TLE SEKSUALNYM:

1. Przestępstwo jest **zaplanowane**.
2. Ofiara mogła być zabrana do zaplanowanego miejsca, tam zabita, ale zwłoki są przemieszczane i ukrywane.
3. Występują oznaki działań, które miały na celu zdobycie nad ofiarą **absolutnej kontroli i dominacji**:
 - kneblowanie, wiązanie,
 - gwałt analny,
 - zaduszanie przedmiotami,
 - bicie do nieprzytomności i ponowne ocucanie.
4. Stosunek seksualny (jeżeli w ogóle do niego dochodzi) odbyty po śmierci ofiary.
5. Sprawca w różnorodny sposób **manipuluje ciałem**, umieszcza w nim przedmioty, przewozi ofiarę żyjącą lub/i martwą, rozbiera ją i ubiera etc.

Najczęściej nie dochodzi do normalnego stosunku płciowego, tylko do jakiejś formy jego substytutu, u sprawców silnie sadystycznych w ogóle nie ma oznak aktywności seksualnej, ponieważ same tortury są formą kontaktu seksualnego.

Kiedy mamy już ustalony motyw zabójstwa, możemy go pośrednio skorelować z typem sprawcy — jak już zostało to wcześniej wspomniane sprawcy przestępstw popełnianych z różnych motywów różnią się od siebie i można ich przyporządkować do danej charakterystyki. Wracając do naszych dwóch typów przestępstw można przedstawić dwa typy zabójców: - tych działających na tle emocjonalnym i działającym na tle seksualnym:

Sprawcy zabójstw NA TLE EMOCJONALNYM:

1. Środowisko wychowawcze umiarkowanie niekorzystne, za to częste objawy antysocjalnych zaburzeń osobowości typu impulsywnego.
2. Niekonsekwentne metody wychowawcze i ambiwalentne stosunki emocjonalne między członkami rodzin.
3. Matka odgrywająca pozytywną rolę, akceptująca dziecko.
4. Wyraźne nasilenie zaburzeń neuropsychicznych: impulsywność, nadmierna drażliwość, wybuchy agresji, znaczne nasilenie zaburzeń samokontroli emocjonalne, cechy osobowości eksplozywnej już od młodości.
5. Tendencja do rzutowania wrogości na otoczenie, podejrzliwość.
6. Silna tendencja do reagowania agresją na nieadekwatnie rozpoznane zagrożenie

ze strony innych.

7. Częste nadużywanie alkoholu, sporadycznie kontakty z subkulturą przestępczą.

8. Niekorzystne warunki materialno-społeczne.

Sprawcy zabójstw NA TLE SEKSUALNYM:

1. Zdecydowanie złe warunki socjalizacji w dzieciństwie i młodości. Rodzina dysfunkcyjna, niekonsekwentne metody wychowawcze, duża ilość stresów i frustracji.

2. Brak akceptacji ze strony rodziców, więzi emocjonalnej.

3. Znaczne nasilenie kar fizycznych i psychologicznego znęcania się.

4. Matka pełniąca rolę osoby karzącej, stosującej przemoc psychiczną i fizyczną.

5. Nasilenie objawów neuropsychiatrycznych: nadpobudliwość, moczenie nocne, labilność emocjonalna o charakterze neurotycznym.

6. Epizody dręczenia zwierząt w dzieciństwie.

7. Liczne objawy dysfunkcji seksualnych: zaburzenia popędu, różnorodne parafilie, niedojrzałość psychoseksualna. Negatywne wspomnienia z pierwszych kontaktów seksualnych.

8. Tendencje autodestrukcyjne (próby samobójcze, samookaleczenia).

9. Częste, introwertyczne uciekanie w świat fantazji i wyobrażeń, z reguły o patologiczno-seksualnej treści.

10. Chłód emocjonalny zbliżony do subklinicznych lub klinicznych form psychopatii kalkulacyjnej.

11. Osobowość wykształcona głównie w oparciu o tłumienie emocji, rzutowania stanów lęku i wrogości na innych.

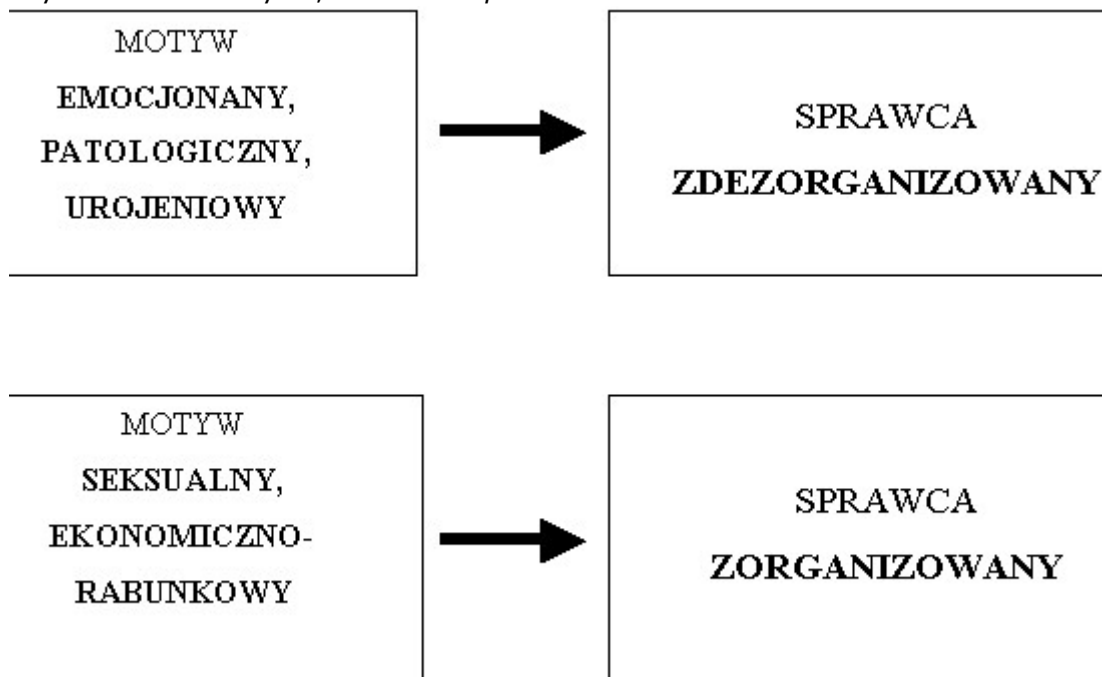
12. Zabójstwo seksualne takiego sprawcy ma zaspokoić jego głęboko sfrustrowane potrzeby:

- dominacji, kontroli nad kimś,
- zaspokojenie przez to potrzeb uznania własnej wartości, uznania.

13. Wysoki poziom agresji jako cechy osobowości.

14. Z reguły dobrze funkcjonujące procesy poznawcze.

Kiedy mamy już powyższe charakterystyki możemy przejść do sformułowania wniosków dotyczących stopnia zorganizowania sprawcy. Ta dychotomiczna typologia została zaproponowana przez specjalistów z FBI, głównie przez największą postać wśród ekspertów profilowania - Roberta Resslera [2]. Najkrócej rzecz ujmując, chodzi o połączenie „zorganizowanego sposobu działania” z zorganizowanym typem zabójcy i na odwrót. Najczęściej możliwe jest przyporządkowanie sprawcy do którejś z kategorii na podstawie dwóch czynników: 1. motywu, 2. *modus operandi*.

Charakterystyki sprawcy polegające na nadaniu im określenia zorganizowany / zdezorganizowany są jedną z ostatnich czynności jakie są podejmowane przed ostatecznym

sporządzeniem indywidualnego profilu nieznanego zabójcy.

PODZIAŁ SPRAWCÓW ZE WZGLĘDU NA STOPIEŃ ZORGANIZOWANIA ZACHOWANIA (WG. ROBERTA RESSLERA)

SPRAWCA ZORGANIZOWANY:

1. Mężczyzna w wieku około 35 lat, żonaty, lub związany z partnerką, ukończona szkoła średnia lub kilka lat studiów wyższych, średni poziom zamożności, posiada samochód, mógł być wcześniej karany za akty przemocy i przestępstwa seksualne.
2. Dobrze zbudowany, zadbany, inteligencja przeciętna, lub powyżej przeciętnej, z reguły bez zaburzeń psychotycznych.
3. Dostosowany społecznie, pozornie przyjaźnie nastawiony, bez problemów z nawiązywaniem kontaktów.
4. Przejawia wyraźne nastawienie makiawelistyczne, wykorzystuje innych, potrafi udawać emocje, jest dobrym aktorem, łatwo przystosowuje się do różnych okoliczności, jest elastyczny. Często kłamie i składa obietnice, których nie dotrzymuje.
5. Jest osobą „zimną emocjonalnie”, potrafi być doskonale opanowany, kontroluje sytuację, dba o porządek (w mieszkaniu, czysty samochód, dobrze dobrane ubrania).
6. Niski poziom lęku, niskoreaktywny.
7. Ma wiele partnerek seksualnych, chętnie opowiada o swoich licznych „podbojach” seksualnych.
8. Nie znosi krytyki, bywa impulsywny, gdy zostanie urażony, nie cierpi sprzeciwu.
9. Nie ma poczucia winy, innych wini za swoje problemy; choć stara się robić wrażenie osoby moralnej, w rzeczywistości gardzi powszechnymi wartościami etycznymi, nie zmienia swojego zachowania pod wpływem kary.
10. W dzieciństwie poddawany niespójnym oddziaływaniom wychowawczym, mogły zaistnieć incydenty wykorzystywania seksualnego lub/ bicia.
11. Już w dzieciństwie występowały akty agresywne i sadystyczne dokonywane na zwierzętach.
12. Ma szczególne zainteresowania i fantazje, w których dominują wyobrażenia o charakterze sadystycznym i seksualnym, kolekcjonuje twardą pornografię. Poza tym interesuje się makabrycznymi przestępstwami, prawdopodobnie zna pewne aspekty pracy policji, fascynuje się bronią i różnymi niebezpiecznymi obiektami (np. materiały wybuchowe).
13. Dokładnie planuje zbrodnię, dokonuje ich z pełną premedytacją, specjalnie dobiera ofiary, może mieć zestaw przyrządów, którymi się posługuje w trakcie przestępstwa, który ma przy sobie i zabiera po morderstwie.
14. Kolekcjonuje „trofea” po swoich ofiarach, w tym części ciała, aby podtrzymać wspomnienie o morderstwie może powracać na miejsce przestępstwa, interesuje się pracą policji i śledzi relacje w mediach dotyczące jego zabójstw.
15. Może sam kontaktować się z policją, nawet pozornie niosąc jej pomoc w sprawie.
16. Manipuluje ciałem ofiary, przewozi je, ukrywa, czasem rozczłonkowie, atakuje ofiary zwabione w odpowiednie miejsce, rozmawia z ofiarą, jest w stanie patrzeć jej w oczy w trakcie zabijania.
17. Pozostawia po sobie bardzo mało śladów na miejscu zbrodni.
18. Ma często charakterystyczne dla siebie *modus operandi*, przebieg morderstwa może mieć cechy rytualne i analiza tego rytuału wiele mówi o innych właściwościach psychologicznych sprawcy.

SPRAWCA ZDEZORGANIZOWANY:

1. Mężczyzna w wieku od 16 do trzydziestu kilku lat, stanu wolnego, poziom ekonomiczny poniżej średniego, mieszka sam lub z rodzicami.
2. Nie pracuje, nie ma samochodu, nie odbywał służby wojskowej, zaniedbany, bez ukończonej szkoły średniej.
3. Z wyglądu raczej szczupły, często cierpiący na dolegliwości fizyczne wpływające na wygląd zewnętrzny.
4. Mógł być wcześniej aresztowany za kradzież, żebractwo, ekshibicjonizm.
5. Poziom intelektualny poniżej przeciętnej lub niski.
6. Tendencje schizoidalne, jest odludkiem, odrzuca innych ludzi, prowadzi nocny tryb życia, nie ma przyjaciół, ludzie, którzy go znają uważają go za dziwaka.
7. Niezdolny do prawidłowego współżycia seksualnego, nie ma partnerki, ewidentnie

uwikłany w substytuty seksu (onanizowanie się, pornografia, podglądactwo).

8. W domu rodzinnym był deprecjonowany, znęcano się nad nim psychicznie.

9. Nie planuje przestępstwa z taką dokładnością jak przestępca zorganizowany, nie jest tak pomysłowy i sprytny, napaść jest spontaniczna, popełnia zbrodnie w ataku szału, wściekłości, nie torturuje ofiary przed śmiercią. Gdy ofiara jest już martwa sprawca dokonuje czynów seksualnych przy zwłokach, ale nie ma to charakteru normalnego stosunku (onanizowanie się, umieszczanie różnych rzeczy w ciele), manipuluje ciałem po śmierci, także po śmierci dokonuje wielu zranień łącznie z zupełnym wypatroszeniem ofiary. W trakcie zajścia silnie wzburzony emocjonalnie.

10. Miejsce zdarzenia może być zupełnie przypadkowe, pozostawia wiele śladów, narzędzie zbrodni jest przypadkowe pozostawione na miejscu, ciało pozostawione na miejscu. Może dojść do depersonalizacji ofiary, dużo ran twarzy. Nie ukrywa zwłok

11. Również zabiera coś z miejsca przestępstwa, w tym części ciała ofiary.

12. Po zajściu przejawia różne szczególne zachowania, np. nadużywanie alkoholu lub narkotyków, wzmożona gorliwość religijna.

13. Nie jest zainteresowany przebiegiem pracy policji ani rozgłosem swoich dokonań.

14. Może okresowo przejawiać zaburzenia psychotyczne, przede wszystkim urojeniowe i paranoiczne.

15. Nie jest mobilny, mieszka lub pracuje (jeśli pracuje) w pobliżu miejsca przestępstwa. W domu ma różnego rodzaju skrytki.

16. Pozostawia wiele śladów na miejscu zbrodni, nie widać w nim planowania i starań o zatarcie śladów swej obecności.

Jak można już zauważyć, dysponując wszystkimi przedstawionymi modelami teoretycznymi i zestawami cech poszczególnych typów przestępców możemy przystąpić do końcowego etapu jakim jest nakreślenie profilu. Jak pisałem, profil jest zawsze indywidualny, gdyż mimo pewnych ogólnych wzorców, nie ma nigdy dwóch dokładnie takich samych przestępstw, ani dwóch takich samych przestępców. Aby móc wnioskować o wszelkich indywidualnych cechach zarówno sprawców jak i samych przestępstw należy zanalizować wszystkie detale dotyczące dwóch wspomnianych aspektów. Każde przestępstwo ma indywidualne „znaki szczególne”, które wpasowują się w ogólne psychologiczne prawo mówiące, że każda aktywność człowieka zawiera ślady niepowtarzalnej osobowości jej wykonawcy.

Wśród potencjalnie nieskończonej listy poszczególnych aspektów czynu i czynności jakie wchodzi w skład *modus operandi* można zaproponować wybrane takie jak:

"ZNAKI SZCZEGÓLNE"

Szczególne czynności po dokonaniu zabójstwa:

- Zainteresowanie postępami śledztwa,
- Obserwowanie odkrycia ciała,
- Odwiedzanie miejsc zabójstwa,
- Próby uczestnictwa w śledztwie.

Personalizacja sprawcy:

- *Zespół takich zachowań sprawcy podczas zdarzenia, które nie mają bezpośredniego związku z zabójstwem i motywacją jego popełnienia, wykraczające poza czynności związane z dokonaniem zabójstwa.* — zabójstwa z elementami rytualizmu, którego forma przedstawia indywidualne właściwości zabójcy.

Personalizacja ofiary:

- *Zespół zachowań sprawcy polegający na dążeniu do nadawania ofierze cech, których ona nie posiada.* — częste w zabójstwach seksualnych, polega na nadaniu ofierze cech osoby, która występowała we wcześniejszych fantazjach, np. przebranie ofiary, inny makijaż etc.

Depersonalizacja ofiary:

- *Mechanizm polegający na dążeniu sprawcy do pozbawienia ofiary pewnych cech* — podobnie — występuje w zabójstwach seksualnych, również ma na celu

nadanie ofierze cech osoby, która występowała we wcześniejszych fantazjach; częsty powód okaleczeń twarzy przy zabójstwach seksualnych.

Świadectwa emocjonalnego „zadośćuczynienia”:

- Umycie ofiary,
- Ułożenie zwłok jak do snu,
- Podkładanie poduszki pod głowę,
- Postawienie przy ciele napoju i jedzenia,
- Złożenie rąk ofiary jak do trumny.

Takie czynności występują w przypadku gdy między ofiarą a zabójcą istnieją więzi pokrewieństwa (tzw. zabójstwa w rodzinie), lub gdy zabójca dobrze znał ofiarę o ona jego.

Powracając do naszych wybranych przykładów przestępców, można zauważyć, że i jedni, i drudzy podejmują nierzadko bardzo swoiste czynności — i tak, przestępcy seksualni nadają ofierze pewne określone cechy (jest to związane z faktem, iż zaplanowane przestępstwa seksualne, są w głównej mierze realizacją *in vivo* bardzo długo rozwijanych fantazji seksualnych, które nabierają konkretnego wymiaru i wielu powtarzających się szczegółów, przestępca dąży do nadania ofierze tych cech, lub przynajmniej depersonalizacji danej ofiary, kiedy okazuje się ona nie pasować do fantazji. Analiza szczegółów personalizacji i depersonalizacji daje bardzo ważne informacje o fantazjach erotycznych sprawcy). Podobnie, w przypadku zabójstw na tle emocjonalnym, które najczęściej dokonywane są w środowisku osób dobrze się znających, czynności dokonywane po zabiciu pozwalają na określenie stopnia znajomości — lub pokrewieństwa zabójcy i ofiary.

Przedstawione mechanizmy postępowania, które ma na celu sporządzenie ostatecznego, indywidualnego profilu nieznanego sprawcy zabójstwa są oczywiście o wiele bardziej złożone. Dzieje się tak dlatego, że w dużej części zabójstwa dokonywane są z wielu motywów jednocześnie (np. emocjonalno-seksualne z chęcią zemsty; rabunkowo-seksualne etc.), poza tym zdarza się, że sprawca działający z motywów emocjonalnych postępuje tak jak sprawca zorganizowany (tak się czasem dzieje w zabójstwach na tle zazdrości erotycznej i zabójstwach z zemsty). Niemniej w zaskakującej większości zabójstw sprawcy dają się przyporządkować do którejś grupy i sporządzenie trafnego profilu okazuje się możliwe.

Jak można wywnioskować z całej powyższej części tekstu profilowanie jest czynnością, w której największą rolę pełni bardzo szeroka wiedza eksperta, który powinien doskonale operować pojęciami i modelami teoretycznymi z dziedzin takich jak psychopatologia, psychologia osobowości i różnic indywidualnych, psychiatria, seksuologia i seksiatria, kryminalistyka i kryminologia. Profilowanie jest bardziej złożone niż tylko wpasowanie sprawcy w daną grupę, ponieważ najważniejsze jest podanie indywidualnych właściwości i wskazówek dla policji prowadzącej konkretne śledztwo — wszystkie podgrupy opisów są tylko podstawowymi matrycami, na których nadbudowuje się szczegółowe cechy sprawcy.

Należy zadać jeszcze jedno istotne pytanie: czy profilowanie jest użyteczne?

Źródła podają, że zdecydowanie najwięcej zabójstw (około 70%) popełnia się z powodów emocjonalnych a sprawców takich przestępstw jest stosunkowo łatwo schwytać bez pomocy eksperta profilującego. Nie jest to jednak takie oczywiste z wielu przyczyn. Po pierwsze, znaczna ilość przestępców zorganizowanych działających z pobudek seksualnych przejawia tendencje do useryjniania się (podstawowym powodem jest fakt, iż przestępcy ci cierpią na różnorodne parafilie, w tym takie jak skrajne postacie sadyzmu włącznie z tzw. *lustmord* - zabójstwem z lubieżności. Ponieważ popęd seksualny takich sprawców nie może być zaspokojony bez udziału ofiary, popełniają oni przestępstwa seksualne ilekroć wzmaga się napięcie seksualne, często przez to stając się zabójcami seryjnymi), co powoduje, że ilość ofiar tych sprawców jest znacznie większa niż ilość samych sprawców. Poza tym, w przypadku zabójców zorganizowanych są takie przypadki, gdzie sprawca w zasadzie nie zostawia żadnych śladów kryminalistycznych i wówczas profil psychologiczny jest jedynym źródłem wiedzy o tymże sprawcy i dopiero on może ukierunkować całe śledztwo. Wracając jeszcze do zabójstw seryjnych — należy pamiętać, że są to często przestępstwa najbardziej makabryczne i społeczeństwo domaga się najsilniej schwywania sprawcy tych zabójstw, wówczas dobrze

sporządzony profil może być głównym czynnikiem postępów w śledztwie i później biegły psycholog profilujący jest bardzo cennym źródłem informacji o sprawcy w trakcie procesu sądowego, już po schwytaniu zabójcy.

Na koniec trzeba jeszcze wspomnieć o tym, że ekspert profilujący musi być osobą gotową do spędzania niewiarygodnie dużo czasu nad wszelkimi źródłami wiedzy o zabójcach, zabójstwach, głębokich zaburzeniach seksualnych, bywa i tak, że musi dokładnie obejrzyć miejsce przestępstwa, ciało ofiary, uczestniczyć w sekcji zwłok etc. — a to oznacza, że aby być dobrym ekspertem profilującym, poza ogromną wiedzą należy dysponować też mocnym żołądkiem...

*

Jest to tekst referatu wygłoszonego 13 maja 2004r. w trakcie II serii uniwersyteckich wykładów otwartych na temat: "Psychologia i neuropsychologia sądowa" organizowanych przez Koło Naukowe Psychologów przy Instytucie Psychologii UMCS w Lublinie.

*

LIRTERATURA:

Ambroziak W., Zieliński F. (red.) (2003) *Młodociani mordercy. Studia nad agresją i zbrodnią*. Wyd. PTPN, Poznań.

Czerwiński A., Gradoń K. (2001) *Seryjni mordercy*. Wyd. Muza SA, Warszawa.

Gierowski J. K., Jaśkiewicz-Obydzińska T. (red.) (2002) *Zabójcy i ich ofiary. Psychologiczne podstawy profilowania nieznanymi sprawców zabójstw*. Wyd. Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków.

Ressler R. i in. (1986) Sexual killers and their victims. Identifying patterns through crime scene analysis. *Journal of Interpersonal violence*, 3, 288 - 308.

Ressler R. i in. (1995) *Sexual homicide. Patterns and motives*. Lexington Book.

Sitarczyk M. (2004) *Nieletni sprawcy zabójstw. Sylwetki psychologiczne*. Wyd. UMCS, Lublin.

Wolska A. (2001) *Model czynników popełnienia zabójstwa*. (Rozprawy i Studia T. 374) Wyd. Naukowe US, Szczecin.

Zobacz także te strony:

[Czynniki ryzyka popełniania przestępstw seksualnych](#)

Przypisy:

[1] *Modus operandi* - wszystkie charakterystyki postępowania sprawcy, które określają sposób popełnienia przestępstwa; od samego początku - np. zobaczenia ofiary, przez sposób zadania ran (w przypadku zabójstw), aż po postępowanie z ciałem po śmierci.

[2] R. Ressler i in. (1986) Sexual killers and their victims. Identifying patterns through crime scene analysis. *Journal of Interpersonal violence*, 3, 288 - 308. Oraz:

R. Ressler i in. (1995) *Sexual homicide. Patterns and motives*. Lexington Book.

Paweł Krukow

Paweł Krukow, psycholog, pracownik akademicki UMCS (Zakład Psychologii Klinicznej i Neuropsychologii Instytutu Psychologii). Interesuje się neuronaukami i filozofią nauki.

[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 27-06-2004 Ostatnia zmiana: 26-07-2005)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3479) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3479>)

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl